

УДК 159.923–159.922; 316.614.5

Р. Діденко

Міжрегіональна Академія управління персоналом, Київ

РЕСОЦІАЛІЗАЦІЯ ЖЕРТВ ДЕСТРУКТИВНИХ КУЛЬТІВ ШЛЯХОМ АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧОГО ПОТЕНЦІАЛУ ОСОБИСТОСТІ

Дана стаття містить інформацію стосовно деяких нових чинників посилення активності псевдо-релігійних деструктивних культів на інформаційній стадії розвитку суспільства. В статті також запропоновано попередній проект методики формування творчого позитивного мислення як засіб звільнення особистості від культової залежності.

Ключові слова: деструктивні культури, ресоціалізація, творчий потенціал.

Загострення проблеми психологічної залежності особистості від тоталітарних деструктивних культів, котре взагалі притаманне інформаційній стадії розвитку людського суспільства, протягом двох останніх десятиліть спостерігається в соціумі багатьох країн пострадянського простору.

Механізми виникнення даного типу психологічної залежності та всі відомі випадки проявів маніпулювання свідомістю неофіта в псевдо-релігійних деструктивних культових громадах постійно аналізуються психологами всіх країн і вже досить детально вивчені як в світових масштабах, так і на теренах країн колишнього СРСР.

Серед психологів-дослідників, які детально вивчили і висвітлили в своїх наукових працях всі етапи процесу затягування пересічної особистості в тенета деструктивних культів, починаючи з вербування перехожих на вулиці і аж до перетворення їх на запеклих сектантів, не можна не згадати американського вченого-практика С. Хасена [4; 5], російських психологів Є. Н. Волкова [1], О. Большакова [3] та А. Ю. Аكوпова [8], а також наших співвітчизників В. М. Петрика [7], П. Т. Петрюка та Д. В. Штриголь [2].

Проте, незважаючи на таку загальну вивченість, проблема психологічної культової залежності особистості має ще цілий ряд важливих і невисвітлених в науковій літературі аспектів. Одним з таких аспектів є, на превеликий жаль непоодинокі в нашому суспільстві, випадки виникнення психологічної залежності від деструктивних культів харизматичного типу у осіб з неординарним творчим мисленням.

В сенсі можливості опинитись під впливом деструктивних харизматичних культів обдаровані особистості складають групу ризику саме через своє неординарне світосприйняття, притаманні їм від природи цікавість, допитливість та підвищену психологічну вразливість. Якщо така обдарована від природи особистість не отримала необхідного повноцінного виховання, спрямованого на формування наполегливості та психологічної зрілості, всі згадані вище якості досить часто заважають їй приймати оточуючий світ таким, як він є, і викликають в неї почуття психологічного дискомфорту, а інколи й рішуче небажання дотримуватись встановлених в суспільстві середньостатистичних соціальних норм.

Варто в цей час поряд з такою обдарованою від природи але незадоволеною суспільством особистістю з'явитись першим-ліпшим культовим шахраям-маніпуляторам, які почнуть підлещуючись до людини, підтримувати в ній такі настрої, як особистість з ознаками обдарованості, непомітно для самої себе, почне активно занурюватися в тенета секти через те, що в свій час в неї не було вироблено звички до самоорганізації та самоконтролю.

Мова йде про те, що існує цілком реальна загроза перетворення особистості з задатками до обдарованості в девіантну особистість у випадку, якщо з нею з самого початку не буде проводитись необхідна виховна робота, котра повинна включати в себе як педагогічний, так і психологічний елементи.

Описаний С. Хасеном власний досвід потрапляння до деструктивної культової громади, перебування там, розриву з культом та повернення до нормального життя в суспільстві став основою для створення дієвої методики пост-культової реабілітації особистості, розрахованої на американську модель світогляду.

Проте, попри всю дієвість методу С. Хасена, він не може бути застосований на українських теренах через деякі суттєві етнічні, психологічні, соціально-культурні та світоглядні розбіжності між нашими співвітчизниками та американцями, на світогляд яких, власне кажучи, й був розрахований.

Трохи ближчим, а тому більш придатним для України, є теоретичний та практичний досвід вивчення цього питання, викладений в статтях та наукових працях росіян Є. Н. Волкова та А. Ю. Аكوпова.

Психолог-практик О. Большаков детально простежив, вивчив та описав весь шлях психологічної та світоглядної ломки, який проходить особистість, котра потрапила в жорна деструктивних псевдо-релігійних культів, поширених на території країн СНД. Ця інформація, викладена російським вченим, багато в чому збігається з результатами досліджень українського психолога В. М. Петрика, котрий вивчав стан справ з цього питання в українському суспільстві.

Результати досліджень Д. В. Штриголь стосовно впливу батьківського виховання на формування світогляду та психологічних рис характеру дитини в родині християн-баптистів також розкривають деякі нові недосліджені раніше аспекти життя особистості під впливом псевдо-релігійних культів.

Як можна помітити з цього короткого екскурсу в історію дослідження даної проблеми, її розробка велася і ведеться досить активно і успішно, проте, на нашу думку, суттєвого покращення в нашому суспільстві стосовно ситуації з псевдо-релігійними культурами, на превеликий жаль, поки що не спостерігається.

Одним з можливих пояснень цьому може бути те, що на сьогоднішній день більшість дослідників даного кола проблем основним своїм завданням вважали з'ясування питання: "Як це працює?", покладаючи основну масу зусиль на дослідження механізмів культового маніпулювання свідомістю і майже не розробляючи питання: "Як цьому впливу ефективно протидіяти?"

Інакше кажучи, вразливим місцем праць більшості вчених дослідників цієї проблеми є те, що, засвідчуючи наявність соціальної хвороби сектантства та описуючи основні наявні симптоми цієї хвороби, вони самі майже ніколи не пропонували дієвих шляхів її лікування. Вважаємо, що настав час, спираючись на всі отримані результати попередніх досліджень, так само рішуче як і на питання: "Як це працює?", шукати відповіді на наступне, більш практичне питання: "Як цьому ефективно протидіяти?"

На початку статті ми говорили про те що загострення проблеми психологічної залежності особистості від тоталітарних деструктивних культів притаманне саме інформаційній стадії розвитку людського суспільства. Цілком логічним було б зацікавитись цим моментом і з'ясувати, в

чому полягає відмінність інформаційної стадії розвитку людства від всіх попередніх стадій його розвитку.

На думку одного з дослідників проблеми маніпуляції свідомістю в сучасному інформаційному суспільстві М. М. Бубличенка, сучасні засоби масової інформації основну увагу приділяють ілюстративності, коли основним джерелом інформації стає екран. Він вважає, що, на відміну від зовсім недалекого минулого, сьогодні діти і дорослі з більшим бажанням отримують знання з комп'ютерних програм, Інтернету і телепередач ніж з книг. Розвиток і прогрес – явища незворотні. Їх не можна зупинити чи взяти під контроль.

Тенденція, при якій головує образ, означає різку деградацію такої форми впливу на людину, як переконання за допомогою раціональних аргументів, понять та фактів. Щоб розібратися, яких негативних наслідків слід очікувати, треба зрозуміти, як влаштована ця нова система комунікації і чим вона відрізняється від попередньої.

Людина в межах писемної культури виховувалася як наділена свідомістю і розумом істота за рахунок сили притаманного їй інтелекту. Перехід до аудіовізуальної форми комунікації змінює це уявлення. Тепер культивуються не інтелектуальні здібності, а те, яким чином і наскільки успішно людина здатна орієнтуватися в зорових та інших образах. Змінюється одна з основних установок, оскільки вона більше не ефективна в нових умовах. Якщо книжка вчить людину думати, звертаючись до понять, фактів, та інших форм викладення інформації, то екран намагається маніпулювати людиною, використовуючи зорові та інші образи.

Таким чином, маніпуляція виходить на перше місце як спосіб взаємодії з оточуючим світом, чим вдало користуються всілякі новоспечені "рятівники людства", "пророки" та "гуру", а говорячи звичайною мовою – великі і малі псевдо-релігійні шахраї.

Пропонована нами розробка лише один зі способів вирішити це друге питання через звернення до внутрішнього світу та вродженого творчого потенціалу кожної окремо взятої особистості. Ми пропонуємо розпочинати психологічну реабілітацію постраждалої від псевдо-релігійного впливу особистості шляхом ініціювання в її свідомості процесів, зворотних тим, котрі відбуваються під час так званого "промивання мізків", яке чинять над неофітом адепти деструктивних псевдо-релігійних сект та культів харизматичного спрямування.

Якщо проаналізувати основний напрямок всіх зусиль сектантських вербувальників під час першого етапу інформаційної обробки чергового кандидата, стає зрозумілим, що спрямовані вони перш за все на створення у вербованого відчуття власного безсилля та безпорадності перед життєвими негараздами, відчуття страху перед майбутнім і гострої потреби в сторонній підтримці та захисті. Вербувальники від деструктивних культів за будь-яку ціну намагаються створити у свідомості вербованого стійку переконаність у тому, що без сторонньої допомоги він просто приречений на страждання. Іншими словами, ведеться цілеспрямована методична робота на негатив, на десоціалізацію вербованої особистості, робота на створення у неї песимістичних поглядів та негативного світосприйняття.

Одними з перших факторів, котрі починають активно пручатися цьому несанкціонованому зовнішньому впливу і тому повинні бути тимчасово нейтралізованими в першу чергу, є внутрішній світ особистості та її творче начало. Говорячи про внутрішній світ та творче начало вербованої особистості, ми не даремно обмовилися, що нейтралізувати їх сектантські проповідники планують лише тимчасово і лише на перших стадіях вербування, для того щоб потім використовувати ці якості новонавернутого в своїх інтересах.

Оскільки внутрішній світ особистості – це комплекс її етичних, духовних, культурних та моральних переконань, уявлень та намагань, а творче начало – це потенціал та засоби, за допомогою яких етичні та моральні переконання, уявлення та намагання особистості втілюються в життя, і оскільки творче начало особистості керується її внутрішнім світом, то для того, щоб перетворити вербованого на слухняне знаряддя, необхідно непомітно для нього переорієнтувати його внутрішній світ з відкидання насаджуваних культом догматів на повне їх сприйняття та наслідування.

Після завершення першого етапу вербовки, коли першого рівня довіри досягнуто і людина вже не пручається нав'язуваним їй догмам деструктивного культу, настає другий етап обробки. Тепер сектантські вербувальники намагаються переконати вербованого в тому, що його природний дар був подарований йому Богом саме для служіння їхній общині і тому особистість зобов'язана принести цей дар на вівтар культу та служити йому вірою-правдою до кінця своїх днів. В разі вдалого виконання вербувальниками цього трюку, творче начало особистості починає так само активно втілювати нав'язані йому догми в життя, як до цього активно з ними боролосся.

Для досягнення цього завдання псевдо-релігійними деструктивними культурами активно використовуються весь арсенал сучасних психологічних технологій маніпулювання свідомістю, про які згадують С. Хасен, Є. Н. Волков, О. Большаков, В. М. Петрик та багато інших психологів-дослідників культурного маніпулювання свідомістю в своїх статтях та наукових працях.

Успішно протистояти такому шахрайству можна, лише підтримуючи в особистості віру у власні сили, в її власне творче начало, в те, що лише вона сама є як володарем так і творцем свого таланту, а отже – творцем свого життя та своєї долі, розуміння того що її майбутнє залежить лише від неї самої. Ідея застосування методики формування позитивного творчого мислення особистості як засобу звільнення від культової залежності полягає у відновленні у постраждалої від псевдо-релігійного впливу особистості оптимістичного світогляду, віри у власні сили, в унікальність і майже необмежені можливості її власного творчого начала, а також в те, що лише вона сама є одночасно і творцем і господарем свого власного життя.

Ідея використання творчого потенціалу психологічно залежної від деструктивних культів особистості для звільнення її від цього виду залежності виникла як наслідок аналізу результатів досліджень стосовно можливості застосування легкої форми кататимно-імагінативного методу психологічної корекції для осіб похилого віку з тривожними та тривожно-депресивними станами шляхом тривалого систематичного формування без гіпнотичного впливу в уяві обстежуваних віртуальних життєстверджуючих оптимістичних образів та орієнтації на них свідомості особистості [6].

Отримані позитивні результати досліджень: зменшення тривожності, а інколи й повне звільнення від неї, яке спостерігалось у осіб похилого віку після роботи з віртуальними життєстверджуючими образами, дали підстави думати про можливість застосування подібних позитивних віртуальних образів для інших форм психологічної корекції. Так з'явилася ідея методики ресоціалізації особистості, постраждалої від деструктивного культу, через активізацію її творчого потенціалу. Дана методика розрахована допомогти будь-якій особистості не лише краще пізнати свій власний внутрішній світ, але й поглиблювати та удосконалювати його, застосовуючи власне творче начало для досягнення та збереження психологічного комфорту в мінливих зовнішніх умовах.

Чітка структурованість, поетапність та конкретність поданих загальних рекомендацій, не обмежуючи особистість у засобах та методах творчості, допоможе їй створити свою індивідуальну форму захисту від будь-яких зовнішніх деструктивних впливів, а також відновити те, що було з певних причин у внутрішньому світі особистості зруйновано чи втрачено.

Це дозволяє застосовувати дану методику і як засіб психологічної профілактики від будь-якого стороннього деструктивного психологічного впливу в майбутньому, і як засіб психологічної реабілітації для особистостей, котрі або ще перебувають, або щойно звільнилися від деструктивного псевдо-релігійного культового впливу. Основою ідеї цієї методики є положення про те, що успішність або безталанність будь-якої особистості залежить від її первинного емоційного налаштування: на оптимізм або на песимізм, у всіх, як природних, так і соціальних сферах.

Інакше кажучи, особистість з початку орієнтована на поразку, навіть в перемозі, фокусує свою увагу на величезній кількості втрат, що передували цій перемозі. Саму ж перемогу вона майже не помічає, а тому не досягає її. Якщо ж особистість, з початку орієнтована на успіх, то навіть поразку вона сприймає як тимчасове явище – нагоду отримати досвід, необхідний для досягнення перемоги. З'ясувавши помилки, що призвели до тимчасової поразки, особистість усуває їх, не припускаючись в майбутньому, і тому частіше досягає бажаної мети.

Те, що емоції можуть як зцілювати так і вбивати, люди помітили дуже давно. В стародавні часи, коли основною одиницею виміру емоцій було слово, Гіппократ – засновник медицини – відзначав велику силу цього впливу. В сучасній медицині питаннями управління емоційною сферою пацієнта займається окрема наука деонтологія, а термін "ятрогенія" означає захворювання, що мають емоційно-психологічне походження.

Кожна людина може пригадати зі свого особистого досвіду, як вчасно сказаний добрий жарт, хороша пісня, випадково згаданий вислів з улюбленого фільму піднімали настрій, знімали втому, помагали пережити складний або неприємний період життя. Але якщо до цього часу все це відбувалося без усвідомлення, спонтанно, то тепер слід навчитися цілеспрямовано викликати в пам'яті такі спогади для того, щоб в потрібний момент ними завжди можна було скористатися.

Важливою підтримкою в оволодінні цим вмінням для особистості стане її власна уява, емоційна пам'ять, внутрішній (або уявний) зір, а також весь її багатий внутрішній світ, доповнений будь-де побаченими, почутими, прочитаними, або в будь-який інший спосіб сприйнятими яскравими образами.

В межах даної методики джерелами оптимізму слід вважати все, що несе особистості відчуття комфорту та впевненості в собі: радість, задоволення, захоплення, любов, щирість, ейфорію творчості, приємні спогади. Все, що викликає в особистості відчуття дискомфорту, невпевненості в собі: страх, сумнів, тривожність, смуток, гнів, ненависть, ревності, злість, користоловство, жадібність, брехливість, відчуття незручності, сором, неприємні спогади в межах даної методики, слід вважати носіями песимізму і позбавлятися їх.

Впливаючи на людину, сильна, як позитивна так і негативна інформація, створює в її підсвідомості певний первинний емоційний фон: або позитивний або негативний. Через призму цього первинного емоційного фону, особистість сприймає всю наступну отримувану нею інформацію, робить висновки, приймає рішення та здійснює вчинки. При тривалому впливі на людину сильної негативної інформації первинний емоційний нега-

тивний фон стає дуже стійким і у людини може виникнути емоційна залежність від негативу. Під впливом цієї залежності особистість починає вибірково сортувати всю інформацію, що надходить, наполегливо шукати тільки негативний компонент, отримувати і використовувати його, отримуючи від цього певну викривлену подобу емоційного задоволення.

Ця прив'язаність запускає до дії механізм спрямованого на негатив світосприйняття особистості, формує навколо неї несприятливе кризове середовище, котре викликає в реальність більшість з тих негативних подій, які до цього особистість пережила лише віртуально. Про наявність у людини такої залежності можуть свідчити її естетичні смаки та захоплення коли перевага надається повідомленням ЗМІ, фільмам, музичним або літературним творам, котрі викликають почуття тривоги чи страху або мають емоційно важкий зміст.

Проте, оскільки первинний емоційний фон людини може формуватися під впливом не тільки негативу, але й позитиву, то питання емоційної орієнтації особистості, її успішності чи пригніченості зводиться лише до питання про те, яка інформація в житті даної особистості переважає: позитив чи негатив. Хоча в реальному житті більшість людей й позбавлені можливості повністю виключити негативний баласт зі свого світосприйняття, кожній особистості слід тільки регулярно відновлювати свій особистий емоційний баланс цілеспрямованим накопиченням позитивних вражень.

Оскільки всі об'єкти чи явища світу, котрі оточують особистість, а також будь-які їх зображення (всі види фото- відео- електронної інформаційної продукції, аромати, музичні і літературні твори, всі види творів мистецтва) викликають в неї ті чи інші емоції, їх можна вважати концентратами цих емоцій. Вони викликають в людини асоціації, котрі дозволяють їй ще і ще раз переживати ці емоційні стани.

Суть методики запропонованої нами методики [9], полягає в тому, щоб особистість накопичувала в образній пам'яті джерела позитивних емоцій і використовувала їх тоді, коли їй необхідно створити для себе атмосферу емоційного комфорту. Створення та використання такої індивідуальної бази віртуальних образів відбувається в три послідовних етапи:

- підготовка;
- створення та наповнення;
- комплексне використання.

Кожен етап містить в собі дієві вказівки та рекомендації стосовно оптимізації світобачення творчої особистості та її самоорганізації. Послідовне засвоєння та виконання рекомендацій кожного з етапів проходження зроблять життя особистості яскравим, емоційно наповненим та вільним від будь-якої психологічної залежності.

1. Підготовка. Цей етап самий важливий і самий складний одночасно: на ньому зароджується принципова ідея того, що особистість бажає створити. Людині необхідно чітко визначити свої мету і завдання: зрозуміти чого вона бажає досягти, а чого в собі, їй слід позбутися. Особистості слід проаналізувати, які з її бажань є дійсно її, а які нав'язані їй стороннім впливом і без них можна обійтись. Слід спробувати подумки побачити свій задум вже втіленим в життя. Це допоможе людині намітити весь шлях до здійснення мети крок за кроком.

"Слухайтеся тільки себе!" Це основне правило формування індивідуальної бази позитивних віртуальних образів і використання практичного використання даної методики, оскільки кожна особистість є індивідуальністю, яка сприймає світ під своїм власним кутом емоційного зору, а методика – це віртуальний пакет інструментів індивідуальної психологічної корекції. Якщо в по-

вськденному житті кожна особистість постійно отримує директиви, вказівки, поради та рекомендації, котрих вона зобов'язана дотримуватись, щоб залишатися благонадійним членом соціуму, то створена за даними рекомендаціями індивідуальна база віртуальних позитивних образів – це територія її творчої свободи, на якій всім керує лише її творче відчуття, естетичний смак і де все спрямовано на задоволення особливих потреб її душі. Це необхідно для того, щоб людина залишалася психологічно здоровою особистістю і благонадійним членом суспільства одночасно.

Кожна особистість на свій смак облаштовує територію своєї творчої свободи. Для когось – це добірка улюблених фільмів, що переглядаються час від часу, комусь більше підійде збірник зігріваючих душу пісень та мелодій, хтось не розлучається з томиком улюблених віршів або з вподобаною книжкою.

Якщо людина любить природу, подорожі та нові враження – для неї такою "пігулкою" можуть бути фотографії та відеозаписи її улюблених поїздок. Особистості с тонкою, вразливою душею, можливо, віддадуть перевагу улюбленим пахощам з ароматами, що також викликають в них приємні асоціації емоційного комфорту.

Як бачимо, залежно від бажань, можливостей та фантазії автора індивідуальна база джерел віртуальних образів може створюватися на основі самих різних інформаційних технологій, будь-яких способів накопичення, зберігання та передачі інформації. Обмеження полягає лише в емоційній орієнтації інформації на позитив.

2. Створення та наповнення. Мета та завдання на найближчий час визначені. Вироблена звичка довіряти перш за все своїй власній думці, своєму власному світовідчуттю. Визначена форма, котру тепер необхідно постійно та планомірно наповнювати змістом.

"Відмежуйтеся від негативу в думках, в словах та у вчинках. Орієнтуйтеся тільки на світлі та легкі, позитивні емоції!". Це правило надзвичайно актуальне особливо на другому етапі роботи з даною методикою, оскільки його дотримання створить надійний емоційний фільтр для захисту новоствореного, ще незміцнілого внутрішнього світу особистості від зовнішнього інформаційного сміття. "Інформаційним сміттям" в межах даної методики ми будемо вважати всі негативні повідомлення, котрі не несуть якої-небудь життєво-необхідної інформації, але створюють пригнічуючі або руйнівні емоційні асоціації.

Разом з корисною інформацією, інформаційне сміття утворює єдиний інформаційний потік, котрий охоплює всіх членів соціуму. Наочним прикладом такого сміття є надокучлива прихована або відверта реклама, різного роду агітація, комерційна, релігійна та псевдорелігійна пропаганда, низькопробний вульгарний гумор, твори агресивно-кримінального спрямування. Зчитуючись з різноманітних джерел інформації у вигляді образів-штампів, влітаючись в особистий емоційний фон особистості, інформаційне сміття породжує хаос і нестабільність внутрішнього світу, провокує особистість на неадекватні вчинки.

Саме тому, взявши орієнтацію на позитив, на цьому етапі, особистість повинна відмежувати себе від всього того, що вносить хаос у створюваний нею порядок до того часу, поки не навчиться сприймати інформацію окремо від емоцій. Але це вже завдання третього етапу.

3. Комплексне застосування. Послідовне виконання рекомендацій першого і другого етапів формує орієнтований на позитив емоційний стрижень особистості, що необхідний для комплексного застосування даної методики у повсякденному житті.

"Будь-яку інформацію що надходить, сприймайте без емоцій і конструктивно!" Це правило покладене в основу світосприйняття успішної людини – потенційного лідера. Воно дає їй спокійну розсудливість та впевненість в собі, допомагає виходити переможцем з багатьох нестандартних ситуацій. Створений людиною позитивний внутрішній емоційний стрижень робить її саме такою особистістю. Але для того, щоб повністю використовувати свої нові переваги, одного цього особистості не достатньо. Необхідно засвоїти також стратегію мислення успішної людини.

Перш за все, слід повністю взяти під контроль емоції. Мова йде не про стримування наростаючої в душі емоційної бурі, а про таке ставлення до будь-якої інформації, коли емоції просто не виникають і, відповідно, людині нічого стримувати. Постійного стримування емоцій людині слід уникати, ще й через те, що воно руйнівним чином впливає на здоров'я, викликаючи синдром емоційного психологічного вигорання та різні інші захворювання аж до онкологічних включно. Крім того, в критичній ситуації сприйняття інформації без емоцій дозволить особистості зберегти час і сили, що необхідні для пошуку рішення.

В той момент, коли хтось поряд, "махаючи крилами" від обурення, даремно витрачає час і сили, згораючи емоційно, людина, котра освоїла стратегію мислення успішної особистості, спокійно проаналізувавши інформацію, знаходить кмітливий і неочікуваний вихід з ситуації, що склалася. Тоді як, не маючи власного внутрішнього стрижня, хтось поряд піддається зовнішнім емоціям і тому програє, успішна особистість, керована позитивом своєї внутрішньої індивідуальної бази віртуальних образів – постійним і більш сильним джерелом – ігнорує зовнішні емоційні вібрації і тому перемагає.

Другою визначальною особливістю стратегії мислення успішної людини є конструктивне ставлення до неприємної інформації.

"Немає дверей, котрі не відчиняються, але є двері, котрі відчиняються не з першого разу". Цей вислів розкриває різницю в ставленні до негативного результату з двох кардинально протилежних одна до одної точок зору: з позиції невинного невдахи та з позиції потенційного переможця. В той час, як невдаха негативний результат сприймає як щось нездоланне, з чим немає сенсу боротися і слід змиритися, переможець відсутність позитивного результату сприймає як тимчасову технічну зупинку на шляху до втілення мети.

З цієї позиції, варто лише проаналізувати причини зупинки, виправити неполадки та продовжити рух – і мета буде досягнута. Таке ставлення спонукає будь-яку перепону сприймати як підказку, як керування до дії: варто її вчасно помітити, правильно розтлумачити та мудро використати – і поразка перетвориться на перемогу. Саме таке сприйняття щоденних життєвих обставин, ми називаємо конструктивним підходом до ситуації.

Засвоєння особистістю цієї останньої рекомендації прирікає на поразку всі спроби деструктивних культових агітаторів завербувати її, оскільки конструктивне зважене ставлення до тимчасових невдач як до рекомендації та підказок не дає змоги сектантам викликати у неї те відчуття приреченості та власної безпорадності, з якого починається занурення в тенета деструктивних культів.

Ми усвідомлюємо, що пропоноване викладення даної методики психологічної корекції, орієнтоване перш за все на особистість, яка потребує даного виду допомоги, є інформацією для самостійного опрацювання і є лише першою розробкою, котра потребує подальшого розвитку.

Список використаних джерел

1. Волков Є. Н. Залежність від реальності / Є. Н. Волков // Практична психологія та соціальна робота. – № 2. – 2008.
2. Штриголь Д. В. Особливості сімейного виховання в сім'ях євангельських християн-баптистів та православних християн / Д. В. Штриголь // Практична психологія та соціальна робота. – № 8. – 2008.
3. Большаков А. Большая книга скрытого влияния на людей / А. Большаков. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2007.
4. Хассен С. Освобождение от психологического насилия / С. Хассен. – СПб. : Прайм-ЕВРОЗНАК, 2003.
5. Хассен С. Противостояние сектам и контролю над сознанием / С. Хассен. – М. : АСТ, 2006.
6. Діденко Р. Ф. Застосування кататимно-імагінативного методу психологічної корекції для осіб похилого віку з тривожними та тривожно-депресивними станами / Р. Ф. Діденко // Збірник наукових праць Інсти-

туту психології ім. Г. С. Костюка АПН України. – Т. VII. – Вип. 12. – К., 2007.

7. Петрик В. М. Особливості ідеологічної та психологічної обробки в новітніх релігійних організаціях / В. М. Петрик // Практична психологія та соціальна робота. – № 11. – 2009.

8. Акопов А. Ю. Свобода от зависимости. Социальные болезни личности / А. Ю. Акопов. – СПб. : Речь, 2008.

9. Діденко Р. Ф. "Таблетка" хорошего настроения / Р. Ф. Діденко. – [Електронний ресурс]. Режим доступу : http://rdidenko.com.ua/index.php?option=com_idoblog&task=viewpost&id=7&Itemid=5

10. Петрюк П. Т. Деструктивные культы и психическое здоровье / П. Т. Петрюк // Сб. научн. работ Харьковской областной клинической психиатрической больницы № 3 и Харьковской медицинской академии последипломного образования. – Харьков, 2006. – Т. 4. – С. 80–83.

Надійшла до редколегії

Р. Діденко

Межрегиональная Академия управления персоналом, Киев

РЕСОЦИАЛИЗАЦИЯ ЖЕРТВ ДЕСТРУКТИВНЫХ КУЛЬТОВ ПУТЕМ АКТИВИЗАЦИИ ТВОРЧЕСКОГО ПОТЕНЦИАЛА ЛИЧНОСТИ

Данная статья содержит информацию о некоторых новых факторах усиления активности псевдо-религиозных деструктивных культов на информационной стадии развития общества. В статье также предложен предварительный проект методики формирования творческого позитивного мышления как средства освобождения личности от культовой зависимости.

Ключевые слова: деструктивные культы, ресоциализация, творческий потенциал.

R. Didenko

Interregional Academy of Personnel Management, Kyiv

RE-SOCIALIZATION OF DESTRUCTIVE CULTS VICTIMS BY ACTIVATING CREATIVE POTENTIAL OF THE PERSONALITY

This article contains the information about some new agencies of reinforcement of activity of pseudo-religious destructive cults on the informational phase of development of the humanity. The preliminary project of the method of forming of creative positive thinking as an arrangement of liberation of the personality from the religious dependence was also proposed in the article.

Key words: destructive cults, re-socialization, creativity

УДК 159.922.8; 159.929

В. Корх, асп.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Київ

ОСОБЛИВОСТИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ПЕРЦЕПТИВНИХ МЕХАНІЗМІВ У ПІДЛІТКІВ І ЮНАКІВ ТА ГРУПОВА ПСИХОКОРЕКЦІЯ

У статті проводиться аналіз особливостей розвитку соціально-перцептивних механізмів у підлітків та юнаків та результати використання соціально-психологічного тренінгу, як активного групового методу розвитку та психокорекції соціально-перцептивних якостей в цьому віці.

Ключові слова: підлітковий та юнацький вік, психокорекція, соціальне пізнання

Актуальність теми нашого дослідження є очевидною, оскільки в підлітковому та юнацькому віці відбувається розвиток соціально-перцептивних рис характеру особистості, становлення самосвідомості та механізмів соціального пізнання. Поведінка людини в підлітковий період визначається декількома чинниками: статевим дозріванням підлітка, маргінальним соціальним станом, а також індивідуальними особливостями, які сформувалися в нього на цей час. Слід зважити також на те, що підлітки є важливою соціально-демографічною групою, особливості якої обумовлені віком, соціальним статусом та роллю в суспільстві. Однією з провідних потреб особистості школяра у цьому віці є потреба у спілкуванні з іншими, що спонукає підлітка до інтенсивних взаємостосунків з оточенням.

В наш час різко зростає необхідність вдосконалення навичок спілкування та міжособистісного пізнання та взаєморозуміння в підлітковому та юнацькому віці, оскільки брак таких соціально-психологічних навичок призводить до постійних конфліктів з батьками та педагогами, а також дегармонізує міжособистісні стосунки серед підлітків та осіб юнаків, що виражається в девіантній поведінці та в деяких випадках може загрожувати суспільству.

До постановки проблеми. Вказана проблематика знаходить своє вирішення у таких напрямках дослідження: онтогенетичний розвиток спілкування

(Б. Г. Ананьєв, П. П. Блонський, Л. І. Божович, Л. С. Виготський, М. І. Жинкін, Г. С. Костюк, О. М. Леонтєв, О. Р. Лурія, С. Л. Рубінштейн), вплив спілкування на соціальне сприймання та пізнання (Г. М. Андреева, О. О. Бодальов, А. В. Брушлінський, Дж. Брунер, Ч. Кулі, А. Міллер, Г. Ньюком, К. Роджерс, Е. Уїлсон, Дж. Холмс та ін.), невербальні характеристики спілкування (В. А. Лабунська, А. Мехраб'ян, А. Ю. Панасюк, А. Піз, Е. Холл тощо), проблеми міжособистісних стосунків (А. В. Брушлінський, Б. С. Волков, В. М. Мясичев, М. М. Обозов, В. Б. Ольшанський тощо), психологія розуміння (А. Б. Коваленко), особливості формування соціального образу (В. Москаленко, О. Міщенко), розвиток соціальних здібностей в юнацькому віці (О. І. Власова), соціальна перцепція як чинник оптимізації управлінської діяльності (В. І. Худякова) [13], формування першого враження у соціальній взаємодії (Т. В. Данильченко), умови розвитку соціально-перцептивних здібностей у юнаків (Т. І. Белавіна, А. В. Березіна, І. А. Іванова), проблеми та особливості міжособистісного сприймання та взаємодії (О. В. Камалова, О. М. Павлова, С. М. Федосєнкова) [5; 6; 12], особливості комунікативної сфери студентів та її розвиток в процесі навчання (І. К. Гаврилова) [3], психолого-педагогічні умови ефективного міжособистісного спілкування вчителя і підлітка (О. М. Коропецька), досліджен-